

Stretnutie k výzvam a príležitostiam v karpatských chránených územiach

Chránené územia sa začínajú chápať ako modely trvalo udržateľného regionálneho rozvoja. Tento prístup je zakotvený v mnohých stratégiách a je optimistické, že v niektorých krajinách začína modelovo aj fungovať. Hodnoty chráneného územia nespočívajú len v druhovej a krajinej rozmanitosti, ale aj v takzvaných ekosystémových službách, t. j. službách, ktoré poskytujú ekosystémy obyvateľom v ich okolí, ale aj celkovo spoločnosti ako takej. Udržanie a zlepšenie týchto prírodných, kultúrnych a sociálno-ekonomických hodnôt je nesmierne dôležité a vyžaduje zabezpečenie dobrej starostlivosti a zapojenie početných partnerov a zainteresovaných skupín do procesu riadenia starostlivosti o chránené územia.

Okolie Tatranskej Javoriny vytvára atraktívnu kulisu rokovaniu o ochrane prírody

Foto: J. Kadlečík (1)

Druhá konferencia karpatských chránených území

Tatranský národný park na Slovensku hostil v druhej polovici apríla 2013 vyše 150 zástupcov chránených území z celého karpatského oblúka, z príslušných ministerstiev, spolupracujúcich mimovládnych organizácií i expertov z rôznych častí Európy, aby si vymenili skúsenosti a názory na ochranu a starostlivosť o chránené územia v siedmich karpatských krajinách a prediskutovali podnety a plány na ďalšiu spoluprácu.

Slovensko ako predsedajúca krajina Karpatského dohovoru, zastúpené Štátnou ochranou prírody SR, pod záštitou ministra životného prostredia a s finančnou podporou Ministerstva životného prostredia SR, bolo spoluorganizátorom 2. konferencie Karpatskej sústavy chránených území, ktorá sa uskutočnila od 23. do 26. apríla 2013 v Tatranskej Javorine po piatich rokoch od usporiadania prvej konferencie v roku 2008 v Brašove v Rumunsku. Konferencia sa organizovala s podporou projektu BioREGIO Carpathians, Medzinárodného vyšehrádskeho fondu, Ramsarského dohovoru a ďalších projektov a podporovateľov. Na organizovaní konferencie sa významne podieľali UNEP Viedeň – Dočasný sekretariát Karpatského dohovoru, Riadiaci výbor Karpatskej sústavy chránených území a WWF Dunajsko-karpatský program (WWF DCP), ako aj Európska akadémia EURAC v Bolzane a Alpská sústava chránených území ALPARC v Chambéry.

Karpatská sústava chránených území

Karpatská sústava chránených území (CNPA) bola založená podľa článku 4

Karpatského dohovoru. CNPA predstavuje regionálnu tematickú sieť na spoluprácu správ chránených území v pohoriach Karpát (zaradené sú sem územia nad 100 ha s vlastnou správou) a prispieva k ochrane prírodných hodnôt a trvalo udržateľnému rozvoju Karpát, predovšetkým pri uplatňovaní protokolov Karpatského dohovoru o biodiverzite, lesnom hospodárstve či trvalo udržateľnom cestovnom ruchu. Konferencia priniesla príležitosť oboznámiť sa s novými trendmi v manažmente chránených území a prediskutovať ich udržateľné financovanie, trvalo udržateľný rozvoj v oblastiach s chránenými územiami, získavanie podpory zainteresovaných skupín, konektivitu a kontinuitu krajiny, ekologické koridory v Karpatoch a v Alpách či plánovanie starostlivosti so zameraním na cezhraničnú spoluprácu. Dôležitá bola tiež prezentácia nápadov na budúcu spoluprácu medzi chránenými územiami a diskusia o možných budúcich spoločných projektoch medzi karpatskými a alpskými chránenými územiami.

Zástupcovia Európskej komisie, medzinárodných organizácií a nadácií vystúpili so zásadnými príspevkami o ďalších perspektívach a možnostiach budúceho financovania chránených území, o vývoji spolupracujúcej Alpskej sústavy chránených území, o riadení a rozhodovaní v chránených územiach, spolupráci s vedeckou obcou, o úlohe mimovládnych organizácií pri ochrane karpatských chránených území a o cezhraničných chránených územiach. Rôzni špecialisti z chránených území prediskutovali a prijali plán práce CNPA na roky 2013 – 2017, vychádzajúci zo strednodobej stratégie, diskutovanej na predchádzajú-

Foto: P. Debnár (2 - 3)

Účastníci prerokovali plán práce CNPA v pracovných skupinách

RNDr. Ján Kadlečík na konferencii projektu BioREGIO Carpathians

cej konferencii. Účastníci konferencie mali možnosť získavať ďalšie informácie a zapojiť sa do debaty na osobitných podujatiach o rozvoji Karpatského integrovaného informačného systému o biodiverzite, o starostlivosti o lesy v chránených územiach a pralesoch Karpát, o vytváraní značiek kvality pre chránené územia, o integrovanom manažmente mokradí v chránených územiach, ale aj o duchovných hodnotách karpatských chránených území.

Predchádzajúce roky priniesli pomerne plodnú medzinárodnú spoluprácu CNPA s rôznymi partnermi, ako je ALPARC, EURAC, Veda pre Karpaty, UNEP, WWF DCP, Karpatská iniciatíva pre mokrade CWI a s ďalšími, ktorú účastníci ocenili a hodlajú v nej pokračovať a rozvíjať ju. Takisto sa podarilo realizovať viacero úspešných projektov. Pre ďalšie úspešné pokračovanie činnosti CNPA a plnenie plánu práce do roku 2017 však bude nutné hľadať ďalšie zdroje. Zameranie možných budúcich projektov i zdroje financovania boli témou viacerých stretnutí v rámci konferencie. Príprava nových projektov bude vyžadovať zvláštne úsilie, čomu môže napomôcť podpora vytvorenia koordinačnej jednotky pre CNPA, ktorú na určitú dobu, po vzájomnej dohode s dočasným sekretariátom Karpatského dohovoru, bude poskytovať Asociácia správ chránených území z Rumunska a OZ Pronatur zo Slovenska v spolupráci s príslušnými štátnymi organizáciami a dočasným sekretariátom dohovoru.

Účastníci konferencie však tiež upriamili pozornosť na problémy karpatských chránených území a narastajúci tlak na ochranu prírody, ktorý ohrozuje nielen prírodné a kultúrne dedičstvo karpatských krajín, ekologickú konektivitu a funkčnosť krajiny, ale aj existenciu niektorých ochranných organizácií. Zdôraznili nutnosť náležitého financovania siete chránených území, ktoré umožní riadne fungovanie ich správ a dosiahnutie cieľov starostlivosti o územia.

Projekt BioREGIO

Konferencii karpatských chránených území predchádzala 23. apríla 2013 hodnotiaca konferencia projektu „Integrovaný manažment biologickej a krajinej diverzity pre trvalo udržateľný regionálny rozvoj a ekologickú konektivitu v Karpatoch“ (BioREGIO Carpathians), ktorý je spolufinancovaný z Programu EÚ Juhovýchodná Európa.

Projekt BIOREGIO, ktorý má 16 partnerov zo všetkých karpatských krajín, je zameraný

Dôležitú úlohu mali aj neformálne stretnutia a kuloárne debaty medzi účastníkmi a expertmi

Súčasťou podujatia bola súťažná výstava fotografií Karpát

Na konferencii sa podieľalo mnoho partnerov CNPA a expertov

Foto: J. Kadlecík (1 - 4)

M. Proháčková zo Správy TANAP predstavila model na výchovu mládeže pri manažmente povodí

na zlepšenie integrovaného manažmentu karpatských chránených území a prírodných hodnôt v nadnárodnom kontexte. Projekt podporuje harmonizovaný manažment prírodných hodnôt a chránených území včlenením zainteresovaných subjektov do manažmentu krajiny a stavaním na už existujúcej spolupráci karpatských krajín na základe Karpatského dohovoru, jeho Protokolu o biodiverzite, a na základe iných cezhraničných aktivít a iniciatív, akými sú CNPA či Karpatská iniciatíva pre mokrade. Významným partnerom projektu je Štátna ochrana prírody SR, ktorá okrem iného koordinuje vypracovanie červených zoznamov ohrozených druhov a biotopov Karpát a zoznamu inváznych nepôvodných druhov v Karpatoch a pracuje na návrhu integrovaného manažmentu mokradí. Tieto návrhy by sa mali uplatniť v pilotných územiach, medzi ktoré patrí aj cezhraničná slovensko-maďarská ramsarská lokalita Poipile s národným parkom Duna-Ipoly.

Účastníci konferencií si mohli vybrať z ponuky exkurzií na zaujímavé miesta v regióne – túru do Javorovej doliny v Belianskych Tatrách, kultúrne pamiatky Svetového dedičstva v oblasti Spiša alebo návštevu príkladu prístupu k regionálnemu rozvoju v Dedine roka 2007 – Liptovskej Tepličke.

Budúcnosť chránených území v Karpatoch

Konferenciu karpatských chránených území môžeme považovať za významný medzník vo viac ako desaťročnej histórii CNPA a Karpatského dohovoru, ale aj v histórii chránených území na Slovensku. V súčasnej, pre ochranu prírody zložitej dobe len vzájomné porozumenie a podpora organizácií ochrany prírody môže presadiť ekologicky prepojené, udržateľne financované a efektívne riadené chránené územia v Karpatoch a v Európe. K tomu sú potrebné osobné stretnutia, nové informácie, praktické skúsenosti, vzdelané kapacity, dobrá legislatíva a efektívna koordinácia, ku ktorej, veríme, môžeme prispieť aj my. Dúfame, že sa podarí presadiť nové pohľady na ochranu prírody a nové prístupy k chráneným územiám čoskoro aj na Slovensku.

Ján Kadlecík a Zuzana Okániková
Štátna ochrana prírody SR